

Cambridge IGCSE™

FIRST LANGUAGE SETSWANA

0698/01

Paper 1 Reading and Directed Writing

For examination from 2025

SPECIMEN INSERT

2 hours

INFORMATION

- This insert contains the reading passages.
- You may annotate this insert and use the blank spaces for planning. **Do not write your answers** on the insert.

TSHEDIMOSETSO

- Mametlelelo e e na le ditemana tsa go buisa.
- O ka kwala leina la tsenyeletso e, mme wa dirisa sebaka se se lolea go dira ipaakanyetso ya gago. **O se ke wa kwala dikarabo tsa gago** mo tsenyeletsong.

This document has **4** pages.

Bala **Temana A** mme o arabe Potso ya 1 (a)–(f) le **Potso 2 (a)–(c)** mo pampiring e ya dipotso.

Temana A: Morwa wa motlhoki

E ne e le ka Diphallane, fa Lerothodi yo o sa tswang go fetsa sekolo, a felegetsa rraagwe kwa masimong letsatsi lengwe le lengwe a mo thusa tiro. Re rekile kgomo, nku, le tonki. Mongwe le mongwe ka fa lapeng o na le tiro e ntsi e a e dirang. Malatsi a boitumelo e kete a a bowa. Rre Ramarumo o ne a itumetse a leboga thuso ya ga morwaagwe. Kwa ntle ga go okaoka, o ne a ikaelela go bua le ena jaaka mongwe a bua le lekau, e seng le mosimanyana. 5

‘O a bona morwaaka,’ a bua, ‘dikgomo tse pedi tse ke tsa rona mmogo le tonki le nku. Ke sa ntse nka reka dinku tse pedi. Re babedi fela. Ka jalo di ka se re palele. Ka dikgakologo re tlaa rekisa kgomo e le nngwe gore re reke dinamanyane tse pedi. Gape re tlaa rekisa dinku tse tharo, re tlaa kgona go reka kgomo... Selemo se se tlang, ke tlaa ya ka tonki go ya go rekisa merogo fa wena o tlhokomela leruo le masimo le bokgaisadiago. Go ise go ye kae, re tlaa refosa tonki ka mmoula. Ke tlaa kgona go tlhokomela go rekisa, mme wena o tlaa nna o mphelegetsa nako le nako kwa mmarakeng gore o ithute go rekisa. Ke dumela gore ke leboge Modimo ka gonne re ka se tlhole re tlhoka.’ 10

Fa rre a ntse a thalosa diporojeke tsa gagwe, Lerothodi o ne a mo reeditse ka kgakgamalo. O ne a bona go bulega dikhutlopono fa pele ga gagwe tse a iseng a akanye ka tsona. A bona a mo lebogela pholo e e tlaa nnang teng ka mo lapeng la gaabo. Fela o ne a belaelanyana. O ne a na le toro e e farologaneng le e. O ne ka gale a ipona e le moithuti, a tlhoka, fela a le botlhale. O ne a setse a tlwaetse kakanyo e ya moithuti, o ne a feletsa a e kgatlhegela. Jaanong, ka metsotswana e se mekae, gape a itshetlegile ka mabaka a a popota, rraagwe o ne a kgona go tlosa kakanyo e jaaka sepoko. Le fa go ntse jalo, o ne a ngunanguna ka ntlha ya segakolodi! 15

‘Go tlaa direga eng fa nka bona sekolašipi? Ke tlaa kgona go tsweletsa dithuto tsa me kwa ntle ga gore o ntuelele. Morutabana o mpoleletse jalo!’ 20

‘Lwa ntlha, ga o a bona sepe gotlhelele, maikhutso a fedile fela ga o a amogela lekwalo lepe. Jaanong le fa madi a ka tlaa, o bona e kete rona re diretswe go ithuta? Re batlhoki. Go ithuta ke ga bahumi. Ba kgona go ka ya go senya dinyaga di le mmalwanyana, mme ba se ke ba falola kwa bokhutlong, mme ba boele mo motseng ba tlhole ba kaila fela. A se ga se se morwa wa ga Sekepe, moadimisi wa madi a se dirileng? Kwa Molepolole go na le ba le babedi kgotsa ba le bararo ba ba tshwanang le ena. Ke dirile dipatlisiso. Go thata, Batswana ga ba neele dikolašipi tsa lefela. Fa o ka nna wa dira madi a mantsi a a lekanang le a me, mme re ka se ke ra tlhoka sepe. Morago ga dinyaga di le pedi kgotsa tse tharo, o tla bo o tiile go ka ya go batla tiro kwa Gaborone. O tlaa bona gore ka ditifikeiti tse pedi, o tlaa dira botoka go na le rona rotlhe. O ka se itse tshotlego e nna ke e boneng. Gaborone e ntle thata, o tlaa bona dilo tsotlhe, o tlaa tlhaloganya dilo tsotlhe. Fa o bowa re tlaa go nyadisa. Bo ke bophelo bo nna ke go bo neelang. Ke bona fela bo nna ke bonang bo re tshwanetse. Nnakaago o tlaa gola, o tlaa nna mokaedi wa gagwe. Bokgaisadiaago ba tlaa nyalwa. O tlaa tsaya maemo a me mo dilong tsotlhe, mme ke tlaa kgona go swa ka kagiso.’ 25

Lerothodi o ne a reeditse ka tidimalo e bile a itumelela botlhale ba gagwe. Fa rraagwe a bua ka lenyalo, o ne a inamisa tlhogo ya gagwe a hibila a le ditlhong. Ramarumo o ne a feditse go bua. Go ne go sena sepe se se ka arabiwang ka gonne o ne a bua tlhaloganyo. Ba ne ba didimetse motsotswana, ba akanya ka mafoko a a thata a. Ramarumo o ne a supetsa morwae tiro e e tshwanetseng go dirwa. Lerothodi o ne a emelela ka tlotlo a tsamaya. 30

Maitsiboa fa ba boela kwa motseng, ba ne ba fitlhela lekwalo le le tswang kwa go tlhogo ya kholetšhe ya Botswana le bega gore o abetswe sekolašipi le gore tulo e beetswe motshodi o montšhwa wa sekolašipi yo o tshwanetseng go tla kwa ntle ga go senya nako. Se, ke ka moo kwelano e ratang go leka batho ka teng. 35

Mosimane yo o neng a setse a itlhoboga a ema pelo ka boitumelo fa a utlwa gore o filwe sekolašipi. Setshwantsho sa moithuti yo o tlhokang se ne sa boela mo monaganong wa gagwe le dikgogelo tsotlhe tsa sona. Se ne jaanong se ngoka ka gonne se nna nnete. Rraagwe le ena o ne a setse a simolola go dumela se. A mme e ka nna monna wa seelele go gana dipula di ka nna lekgolo le masome a a robedi a puso e tlaa di neelang morwa wa gagwe kgwedi nngwe le nngwe? Nnyaya! Le goka! 50

Ena kgotsa Lerothodi ba ne ba sa batle go boela morago kwa go se ba neng ba se buile kwa masimong. Ba ne ba dumalana gore ba se le bale. Ba ne ba bua fela ka sekolašipi, sekolo, le dithuto. Lerothodi e ne e le mogaka wa bosigo joo. Bokgaitse die ba ne ba mo leba ka tlotlo. Mmaagwe o ne a mo apeela dilalelo go itumelela katlego ya gagwe fa rraagwe le ena, ba ne ba nnetse kwa thokonyana ba bua ka dilo tse di botlhokwa. Re tshwanetse ra ipaakanyetsa go tsamaya. Ga go sepe se se bonolo, fela go ne go na le madi ka mo ntlong “ka madi”, ga bua Ramarumo ka boitumelo, “re ka fenya mathata otlhe.” 55

Ramarumo o ne a bua nnete. Ka letsatsi le le latelang re ne ra nna fatshe ra lebagana le dilo tse di botlhokwa. Re ne ra ya go bona tlhogo le go ikwadisa. 60

Rre o ne a sa tsiediwe. O ne a itse gore morwaagwe ga a kitla a ya gope. Fela kwa toropong, Lerothodi o tlaa fepiwa sentle go na le kwa gae, o tlaa gola kgakala le botshelo jo bo makgwakgwa jwa bašwa ba mo motseng. Ka gonne puso e ne e dumela go thusa go mo godisa, Ramarumo ga a a ke a gana. Se se botlhokwa ke go bona morwaagwe e nna monna ka bonako gore a tle a mo thuse tiro ya go fepa lelapa. 65

Fa e le Lerothodi ena, ga a bona bobbe bope mo go se. O ne a le boikanyego. O ile ka bonnete kwa kholetšheng go bona di *O Levels* tsa gagwe, mme morago a ye kwa kholetšheng ya go ithutela borutabana go nna morutabana wa sekolopotlana.

Bala **Temana B** mme morago o arabe **Potso 3** mo pampiri ya dipotso e.

Temana B: Bašwa le mafaratlhaloago

Mafaratlhaloago a tlišetse morafe, mme bašwa ga ba a falole. Bagolo bangwe ba tšhwengwa ke se, mme ba itlhophele go iletsa bašwa mafaratlhaloago.

Ditshotlego tse dintsi di lemogilwe mo tirisong ya mafaratlhaloago jaaka kgeriso mo mafaratlhalheng, tšhwakgolo ya mafaratlhalha gape le go se tlotle tšhireletso ya dithoto tsa mathale. Fela ka gale, tirisobotlhaswa e diragala ka ntlha ya gore lefatshe le le gokaganeng le tšhagelela mo bašweng jaaka sekgala mo dilo tšotlhe di letleletsweng, kgotsa ke ka ntlha ya go ikgatholosa go dirisa dithekenoloji tse ka tšhwanelo. 5

Boemong ba gore re iletse bašwa go dirisa didiriswa tseo, a go a kgonagala gore re leke go bona dipoelo tse dintsi mo go tsona?

Fa seo se sena go rutiwa, tekeletso ya go dira phoso e tlaa fokodiwa, mme barutabana ba tlaa kgona go dirisa mafaratlhaloago ka gonne a na le mesola e e farologaneng, le ikemisetso mo go tsa thuto. Go dirisa dipolatefomo tsa inthanete go ka thusa go godisa kgolagano ya morutabana le moithuti. Fa morutabana a ka nna le kitso ya gore baithuti ba gagwe ba dira eng, baithuti ba a phuthologa le go refosana dikakanyo mo mabakeng a a botlhokwa. Mafaratlhaloago e godisa boitekanelo jwa monaganano le boitekanelo jwa bana ba ba ka nnang le bogole kgotsa ba utlwa e kete ba ka se kopane le batho ba bangwe ba ba refosanang dikakanyo le kgatlhego. Tiriso ya mafaratlhaloago ka mo phaposing e ka thusa bašwa go godisa kitso ka khoso e e rileng e ba nang le kgatlhego mo go yona. Go nna le tšhusometso mo go tlišeng phetogo mo go ba ba batlang go e bona le mo bašweng ba ba ratang go kwala kgotsa go tšhama ditšhwantsho tsa kerafiki le ditšhwantsho tsa thekenoloji. 10 15 20

Gape e tliša tswelelopele ya bokgoni ba thekenoloji ka go rotloetsa baithuti go ntšhwafatsa kitso ya bona ya thekenoloji le go dirisa didiriswa tse di farologaneng tse di tlaa ba tšwelang mosola mo isagong. Tiriso ya mafaratlhaloago ka mo phaposiborutelong e letlelela phitlhelelo ya tshedimisetso e e tšhokegang gore go nne le tirisano kgotsa go nna le seabe mo dikganetsanong. Godimo ga moo, tiriso ya mokgwa o mošwa wa go ruta o o golaganeng le dikgatlhego tsa baithuti, o ka emela motswedi wa thotloetso ya go ya sekolong le go nna mathagatlhaga a go nna le seabe mo dithutong. 25

Tsela e ntle ya go fedisa karolo e e sa siamang ya mafaratlhaloago ke go dirisa karolo e e siameng ka gale le go otlhoya disenyi le basotli e seng ka go thibela bana go a dirisa. Mafaratlhaloago e tšhwana le thipa. Legare la thipa le ka dirisiwa go baakanyetsa dijo tse di monate, gape le go dira borukhutli ka lona. Ga go tšhokege go fedisa tiriso ya dithipa mo twantshong ya borukhutli. 30

Dithipa le mafaratlhaloago ke didiriswa fela tse mongwe a tšhwanetseng go ithuta go di dirisa ka botlhale. Ga re kitla re otlhaya mongwe le mongwe ka ntlha ya batho ba le mmalwa ba ba nang le maitsholo a a maswe. 35

Permission to reproduce items where third-party owned material protected by copyright is included has been sought and cleared where possible. Every reasonable effort has been made by the publisher (Cambridge University Press & Assessment) to trace copyright holders, but if any items requiring clearance have unwittingly been included, the publisher will be pleased to make amends at the earliest possible opportunity.

Cambridge Assessment International Education is part of Cambridge University Press & Assessment. Cambridge University Press & Assessment is a department of the University of Cambridge.